

Інтегровані стратегії та відбудова стійких міст України

Артем Качур, студент¹ (ORCID: 0009-0000-3769-1448)

Руслана Тригуб, канд. техн. наук, доц.¹ (ORCID: 0000-0003-0829-566X)

¹Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Відновлення українських міст у післявоєнний час є складним і багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу. У роботі проаналізовано основні принципи та інструменти інтегрованого міського розвитку, які сприяють гармонійному поєднанню просторового планування, соціальної інтеграції, модернізації інфраструктури та забезпечення екологічної стійкості. Окреслено ключові виклики, серед яких руйнування житлового фонду та транспортних мереж, а також необхідність залучати громадськість і міжнародних партнерів до процесу відбудови. Наголошено, що концепція «Building Back Better» надає можливість не лише відновити міські простори, а й забезпечити їхній якісний розвиток і стійкість до майбутніх криз.

Ключові слова: інтегрований розвиток; міська стійкість; відбудова; урбаністика; житлова політика; громадська участь; Україна.

1. ВСТУП

Війна в Україні спричинила значні руйнування в багатьох містах, що серйозно ускладнило роботу житлово-комунального господарства, транспортних мереж і соціальної інфраструктури. За таких умов відновлення міської забудови стає стратегічним пріоритетом, адже саме воно впливає на рівень життя громадян і забезпечує подальший соціально-економічний розвиток держави.

Інтегровані підходи до міського розвитку, представлені в Новій Лейпцизькій хартії 2020 року, пропонують системне бачення, яке допомагає збалансувати довгострокове планування з нагальними потребами реконструкції. Цей підхід враховує не лише економічні та просторові аспекти, але й екологічну сталість і соціальну інклюзивність.

2. МЕТА

Визначити основні принципи інтегрованих стратегій міського розвитку та окреслити ключові виклики і перспективи відбудови українських міст у післявоєнний період.

3. ПРИНЦИПИ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ

Інтегрований підхід базується на чотирьох взаємопов'язаних складових:

- просторовий – створення компактних, функціонально змішаних і доступних міських просторів;
- економічний – підтримка малого й середнього бізнесу, заохочення інновацій;
- соціальний – гарантування доступного житла та соціальних послуг для всіх груп населення;
- екологічний – розвиток зелених зон, підвищення енергоефективності та скорочення викидів.

Громадська участь у плануванні та виконанні проектів відновлення є важливим елементом інтегрованої стратегії. оскільки дозволяє врахувати потреби різних груп населення та підвищує легітимність рішень.

Таблиця 1. Зарубіжний досвід і можливості адаптації для України

Джерело	Основні принципи	Адаптація для України
Нова Лейпцизька хартія (ЕС, 2020)	Компактність міста, інклюзія, «зелені» та цифрові трансформації	Використання у відбудові зруйнованих міст (наприклад, формування енергоефективних районів у Харкові чи Києві)
Цілі сталого розвитку ООН (Agenda 2030)	Сталий транспорт, доступне житло, скорочення нерівності, захист довкілля	Інтеграція у національні програми післявоєнного відновлення та у місцеві стратегії громад
Sendai Framework (ООН, 2015–2030)	Зменшення ризиків катастроф, підвищення стійкості інфраструктури	Впровадження систем раннього попередження, відновлення з урахуванням майбутніх ризиків

Досвід міжнародних організацій засвідчує, що саме інтегрований підхід є найбільш ефективним у контексті післякризової реконструкції. У цьому сенсі для України значущим є вивчення та пристосування міжнародних підходів до регіональних реалій.

Таким чином, принципи інтегрованого розвитку не лише створюють основу для післявоєнного відновлення, а й створюють можливості для якісної трансформації українських міст у бік більшої стійкості, новаторства та зосередженості на людині. Важливою особливістю є еластичне поєднання міжнародних підходів із регіональними реаліями, що дає змогу досягти найкращих результатів для кожного.

4. ВИКЛИКИ ВІДБУДОВИ СТІЙКИХ МІСТ

Післявоєнна відбудова українських міст відбувається рядом викликів:

- Житловий фонд. Великий масштаб руйнувань вимагає швидкого та одночасно якісного відновлення з урахуванням принципів доступності та соціальної справедливості.
- Інфраструктура. Потрібно не лише відновити зруйновані об'єкти, а модернізувати їх відповідно до стандартів енергоефективності та стійкості.
- Фінансування. Вартість відбудови вкрай висока, тому важливим є залучення міжнародної допомоги та забезпечення прозорого використання ресурсів.
- Локальні реалії. Моделі відбудови мають враховувати історичні та культурні особливості міст, а не бездумно копіювати закордонний досвід.
- Екологія та інновації. Потрібно інтегрувати «зелені» рішення та цифрові технології навіть під час швидкої реконструкції.

5. МІСТОБУДІВНІ ЕТАПИ ВІДБУДОВИ

Відбудова міст після руйнувань — це багаторівневий ілогічний процес, який потребує детального планування, узгодження між органами влади, громадою та бізнесом, а також прийняття до уваги соціальних, економічних і екологічних аспектів. Етапи відновлення можна умовно розділити на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, кожен із яких має свої пріоритети та завдання.

А. Короткостроковий етап (1–5 років)—термінове забезпечення житлом постраждалих, відновлення базової інфраструктури, розчищення руїн.

Б. Середньостроковий етап (5–10 років)—оновлення транспортних мереж, впровадження енергоефективних технологій, створення зелених громадських просторів.

В. Довгостроковий етап (10–20 років)—створення інноваційних і стійких міських агломерацій, розвиток «розумних міст» з акцентом на цифровізацію та екологічність. Цей етап оцінює рух і безпеку транспортних засобів на визначених коридорах швидкісного автобусного транспорту, забезпечуючи ефективну роботу та мінімальні збої.

Ефективна відбудова міста потребує синхронного поєднання усіх етапів: від швидкого реагування на критичні потреби населення до стратегічного розвитку інноваційних і стійких міських систем. Лише комплексний підхід дозволяє створити безпечне, комфортне та сучасне середовище для життя мешканців, забезпечити економічне відновлення та підвищити загальну стійкість міста до майбутніх викликів.

6. ВИСНОВКИ

Інтегровані стратегії міського розвитку є ключовим підґрунтям для реконструкції українських міст після конфлікту. Вони дозволяють поєднати відновлення інфраструктури з формуванням нових соціально зорієнтованих і екологічно збалансованих моделей урбаністичного росту. Концепція «Building Back Better» відкриває можливість не лише відновлення, а й якісного перетворення міських просторів у захищені, інклюзивні та інноваційні середовища.

Список літератури

- [1] New Leipzig Charter. The transformative power of cities for the common good [Електронний ресурс]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 24 p. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf (дата звернення: 26.09.2025).
- [2] Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 [Електронний ресурс]. Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR), 2015. 32 p. URL: <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030> (дата звернення: 26.09.2025).
- [3] Bandarin F., Van Oers R. Historic Urban Landscapes: Managing heritage in an urban century [Електронний ресурс]. London: Routledge, 2012. 382 p. URL: <https://www.routledge.com/Historic-Urban-Landscapes-Managing-Heritage-in-an-Urban-Century/Bandarin-Van-Oers/p/book/9780415575775> (дата звернення: 26.09.2025).
- [4] Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). Integrated Urban Development in Ukraine: Policy and Practice [Електронний ресурс]. Bonn: GIZ, 2023. 76 p. URL: <https://www.giz.de/en/downloads/giz2023-en-integrated-urban-development-ukraine.pdf> (дата звернення: 26.09.2025).
- [5] Pan for Ukraine. Lecture Series on Integrated Urban Development [Електронний ресурс]. 2022–2023. URL: <https://pan4ukraine.com/lecture-series> (дата звернення: 26.09.2025).